

Boris Vian: Veszedelmes klasszikusok

Bajomi Lázár Endre fordítása

In: Galaktika 21, 104. oldal

Az elektronikus óra kettőt ütött, s én ijedten ébredtem fel, miután csak nagy nehezen tudtam elhessegetni a fejemben kavargó képforgatagot. Mellesleg bizonyos meglepetéssel állapítottam meg, hogy a szívem kissé sebesebben kezd verni. Elpirultam, s gyorsan becsuktam a könyvem; a Te meg én volt, Paul Géraldynak ez a poros verskötetete, mely még a két másik háború előtti időből származik, és amelyhez eddig nem mertem nyúlni, ismerve a téma merész meglantolását. Ha nem tévedek, tán 1913-ban jelent meg ez a szép sűrített szerelemszirup. És rájöttem, hogy zavaromat egyszerre okozta a dátum meg a könyv: 1982. április 27-ét írtuk, és szokás szerint gyakorló tanítványomat, Florence Lorre kisasszonyt vártam.

Ez a felfedezés kimondhatatlanul meglepett. Nem tartom magam kicsinyesnek, de elvégre mégsem illik, hogy a férfi lobbanjon lángra elsőnek, nekünk, nemde, minden körülmények között meg kell óvnunk a nemünkhöz illő tartózkodást. Mindazonáltal eme első megrázkódtatás után eltűnődtem – s mentségeket is találtam magamnak,

Előítélet azt feltételezni, hogy a tudományos munkatársak általában s a nők kiváltképp szigorú és csúnya lények. Persze nem vitás, hogy a nő még a férfinál is inkább kutatásra termett. Bizonyos foglalkozási ágakban pedig, amelyeknél a küllem már maga is rosta, mint a színészmesterség esetében, viszonylag aránytalanul sok Vénusz található. Ha azonban alaposabban meghányjuk-vetjük a kérdést, elég gyorsan megállapíthatjuk, hogy a csinos matematikusnő mindent összevetve nem ritkább jelenség, mint az okos színésznő. Az is igaz, hogy több a matematikus, mint a színész. Egy szó, mint száz: a szerencse kedvezett nekem, mikor sorshúzással eldöntetett, hogy ki lesz mellettem a gyakornok, és noha annak előtte a leghaloványabb pajzán gondolat sem környékezte meg agyam, már rájöttem – egészen tárgyilagosan –, milyen bájosnak bizonyult a tanítványom. Ez pedig indokoltá tette jelen izgalmam.

Mellesleg még pontos is volt a nő, s szokása szerint most is két óra ötkor állított be.

– Maga irtó rendes – mondtam neki, s magam is meglepődtem vakmerőségemtől. Selymes fényű, halványzöld kelméből varrt, testhezálló kezeslábast viselt. Nagyon egyszerűnek látszott, pedig alighanem valamilyen fényűző üzemben gyártották.

– Tetszik a ruhám, Bob?

– Nagyon tetszik.

Nem tartozom azok közé, kik helytelenítik a színes öltözetet, még ha olyan szokványos női ruháról van is szó, mint a laboratóriumi kezeslábas. Akár megbotránkoznak, akár nem, kereken kijelentem: még azon sem ütközöm meg, ha a nő szoknyát visel.

– Odavagyok a boldogságtól – felelte Florence, gunyoros mosollyal.

Hiába vagyok tíz évvel idősebb nála, Florence szerint egykorúaknak látszunk. Ennek következtében kapcsolatunk nem egészen olyan, mint amilyen általában a tanár és a tanítvány között szokott lenni. Florence pajtásként kezel. Ami kissé bosszant is. Persze leborotválhatnám a szakállam, és levágathatnám a hajam, hogy valamilyen hajdani 1940-es tudáshoz hasonlítsak, ő azonban azt állítja, hogy nőies lenne tőle a képem, és ez szerfelett csökkentené tekintélyem a szemében.

– És mi van a konstrukciójával? – érdeklődött a nő.

Arra a meglehetősen bonyolult elektronikus problémára célzott, amelyet a Központi Hivatal bízott rám, és amelyet éppen aznap reggel oldottam meg. Roppant büszke is voltam rá.

– Kész! –vágtam oda.

– Bravó! Szóval sikerült?

– Majd holnap reggel kiderül – feleltem. – A péntek délutánt a maga nevelésének szentelem.

Habozott, lesütötte a szemét. Mi sem hoz nagyobb zavarba, mint ha félszeg a nő, és ő ezt nagyon jól tudja.

– Bob... szeretném megkérni valamire.

Valóban nagy zavarban voltam. Igazán nem kellene egy nőnek ennyire bájolognia. Ez csak a férfihoz illik. De ő folytatta:

– Magyarázza el, min dolgozik. Most meg én haboztam.

– Ide figyeljen, Florence... superbizalmas feladatról van szó... Kezét rátette a karomra.

– Bob... ebben a laboratóriumban a legutolsó takarítónő is éppoly sok titkot tud, mint... hm... egy antaresi kém.

– Na, azt azért nem hinném! – mondtam bosszúsan.

A rádió már hetek óta csak az Antaresi Nagyhercegnő című, Lehár Kálmán muzsikájától zengő úroperett agyonnyúzott slágereivel gyilkolta a fülünket. Én viszont utálok ezt az olcsó, vásári zenét. Én csak a klasszikusokat szeretem: Schönberget, Duke Ellingtont, illetve Vincent Scottót.

– Bob! Könyörgök, magyarázza el. Tudni akarom, min dolgozik... Megint félbeszakítom:

– Ugyan, Florence, mi van magával?

– Bob, szeretném magát... közlékenyebbnek látni. Mondja hát el, min dolgozik. Szeretnék segíteni.

Hát így állunk! Az ember évekig olvassa a regényekben, hogy mit érzünk, ha meghalljuk az első szerelmi vallomást. És íme, most velem is megtörtént. Velem! És mindennél bizsergetőbb, gyönyörűbb, minden képzeletet felülmúl. Ránéztem a lányra, megcsodáltam a világos szemét, rőt kefefrizuráját, mert 82-ben ez volt a divat. Esküszöm, ha azon nyomban megölel, akkor sem tiltakozom. Pedig azelőtt mennyit nevettem a szerelmes históriákon! Szívem vadul vert, és éreztem, hogy reszket a kezem. Szinte fuldokoltam.

– Florence... egy férfi nem hagyhatja, hogy ilyesmiket mondjanak neki. Beszéljünk másról.

Odajött mellém, és mielőtt bármit is tehettem volna, megölelt, megcsókolt. Úgy éreztem, inog alattam a talaj, és azon vettem észre magam, hogy egy székre huppanok. S olyan földöntúli boldogság töltött el, amely egyszerre volt kimondhatatlan és meglepő. Belepirultam önnön romlottságomba, s egyre növekvő döbbenettel állapítottam meg, hogy Florence az ölembe ült. Erre aztán megeredt a nyelvem:

– Florence, ez illetlenség. Álljon fel. Ha valaki bejön... örökre szégyenben maradok. Álljon fel!

– De megmutatja a kísérleteit?

– Me... me... meg!

Kénytelen voltam engedni.

– Mindent megmutatok. Mindent megmagyarázok. De keljen már fel.

– Tudtam, hogy maga nagyon rendes – bökte ki és felkelt.

– Na de azért – mondtam – maga visszaél a helyzettel, ismerje el. Reszketett a hangom. Szeretettel vállon veregetett.

– Na, ugyan, édes Bobom. Legyen modern! Igyekeztem rögvest bedobni a műszaki szöveget.

– Emlékszik még az első elektronikus agyakra? – érdeklődtem.

– Az 1950-esekre?

– A kissé még korábbiakra – igazítottam helyre. – Elég leleményes számítógépek voltak; emlékszik, csakhamar olyan különleges csövekkel szerelték fel őket, amelyek képesek voltak különféle azonnal használható fogalmakat tárolni. Szóval memóriacsövekkel.

– Ezt még a kisiskolások is tudják – intett le Florence.

– Emlékezzék vissza: egészen 1964-ig folyton tökéletesítették ezeket a berendezéseket, akkor aztán Rossler felfedezte, hogy az igazi emberi agy, ha megfelelő tápoldatban tartják, bizonyos feltételekkel végre tudja hajtani ugyanazokat a műveleteket, méghozzá azzal az előnnyel, hogy az agy térfogata sokkal kisebb.

– És azt is tudom, hogy 68-ban ezt az eljárást is túlszárnyalta a Brenn- és Renaud-féle ultrakapcsoló szerkezet – mondta Florence.

– Jó – feleltem. – Ezeket a különféle gépeket lassanként olyan sokféle be-, illetve kimenőegységekkel látták el, amelyek maguk is annak az ezerféle szerszámnak az eredményei voltak, amiket az ember a történelem folyamán kidolgozott, és amelyeket robotnak neveznek, de ez a sok készülék egy ponton mindig azonos volt. Meg tudná mondani, mely ponton?

Felülkerekedett bennem a tanár.

– Szép a szeme – felelte Florence. – Sárgászöld, s a szivárványhártyán mintha csillag ragyogna...

Hátrább léptem.

– Florence? Figyel?

– Nagyon is figyelek. Valamennyi ilyen gép annyiban rokon, hogy csak azokkal az adatokkal üzemel, amelyeket felhasználóik csatornáikba táplálnak. Az a gép, amelynek nem adnak fel meghatározott problémát, nem képes kezdeményezésre.

– És miért nem kísérelték meg, hogy tudattal és oknyomozással is felruházzák őket? Mert rájöttek, hogy elég ellátni őket néhány elemi reflexfunkcióval, hogy olyan hóbortosak legyenek, mint az öreg tudósok. Vegyen a bazárban egy kis elektronikus játék teknősbékát, és meglátja, miféleké voltak az első elektroreflexes gépek: bosszúsak, bohókásak... vagyis egy szóval volt jellemük. Abba hagyták hát ezeknek az automataféleségeknek a gyártását, mert csak arra voltak jók, hogy nagyon egyszerűen illusztráljanak bizonyos agyműködéseket, de egyébként kiállhatatlanok voltak.

– Édes öreg Bob – közölte Florence –, imádom hallgatni. De tudja, irtó unalmas, amit mond. Ezt én már tizenegyedikes koromban megtanultam.

– Maga pedig, maga kibírhatatlan – vágtam vissza nagy komolyan.

Rám nézett. Nahát! Ez gúnyolódik velem. Szégyellem bevallani, de azt szerettem volna, ha megint megcsókol. Ám zavarom leplezendő, tüstént folytattam.

– Mostanában már egyre inkább azon igyekeznek, hogy olyan használható visszacsatolásos áramköröket építsenek be ezekbe a gépekbe, melyek a legkülönbébb műveleteket is elvégzik. De azt még nem kísérelték meg, hogy általános műveltséggel lássanak el egy gépet; igazság szerint ez nem is látszott kíváncsnak. Nos, az a helyzet, hogy az a szerkesztés, amelyet a Központi Hivatal kért tőlem, lehetővé tenné a gépnek, hogy memóriaegységében roppant nagy számú fogalmat tároljon. Gyakorlatilag annak a modellnek, amit itt lát, az a rendeltetése, hogy befogadja az 1978-as, tizenhat kötetes nagy Larousse Enciklopédia teljes ismeretanyagát. Ez a gép szinte teljesen intellektuális, és olyan egyszerű eszközökkel is bír, amelyek lehetővé teszik, hogy saját erejéből változtassa a helyét, megfogja, azonosítsa a tárgyakat, és adott esetben

megmagyarázza őket.

– És mit fognak velük csinálni?

– Ez egy ügyintéző masina, Florence. Az lesz a rendeltetése, hogy protokolltanácsokat adjon a florfinai nagykövetnek, aki a mexikói egyezmény értelmében a jövő hónapban elfoglalja állását Párizsban. Valahányszor a diplomata kérdést intéz hozzá, a gép azt a jellegzetes választ adja neki, melyet egy elég művelt franciától kapna. Minden esetben közli vele, milyen eljárást vegyen igénybe, megmagyarázza neki, miről van szó, hogyan viselkedjék, akár, mondjuk, egy polymegatron keresztelőjén, akár az eurázsiai császár díszvacsoráján; mióta egy nemzetközi rendelet értelmében a franciát fogadták el a fényűző diplomáciai nyelvnek, mindenki azzal szeretne tüntetni, hogy ő borzasztóan művelt; ez a gép tehát különösen becses lesz egy olyan nagykövetnek, akinek nincs ideje művelődni.

– Nahát akkor – mondta Florence – ezt a szegény kis masinát maga most megtömi a Larousse tizenhat vastag kötetével? Maga szörnyű szadista fráter!

– De ha egyszer muszáj! – feleltem. – Mindent meg kell tanulnia. Ha csak töredékes műveltséget táplálunk bele, valószínűleg olyan jelleme alakulna ki, mint a régi, hiányos értelemmel ellátott teknősbékáknak. Hogy milyen jelleme lesz? Képtelenség megjósolni. Csak akkor van esélye rá, hogy a karaktere kiegyensúlyozott lesz, ha mindent tud. Kizárólag ebben az esetben maradhat tárgyilagos és elfogulatlan.

– De mindent nem tudhat – jegyezte meg Florence.

– Elég, ha mindenből arányosan tud valamit. A Larousse megközelítően tárgyilagos tudást nyújt. Meg lehetünk elégedve ezzel a szenvtelen művel; számításaim szerint sikerülni fog tökéletesen jó magaviseletű, eszes és jól nevelt gépet szerkesztenünk.

– Isteni! – rebegte Florence.

Úgy éreztem, hogy gúnyolódik velem. Hát persze, egyes kartársaim bonyolultabb problémákat oldanak meg, de hát végtére én is elég jó extrapolációt végeztem néhány elég tökéletlen rendszerbál kiindulva, s ez többet érdemelne, mint egy szokványos "isteni!"-t. A nőknek fogalmuk sincs, mennyire zűrösek az ilyen hálátlan masinaidomító feladatok.

– Na és hogy működik? – kérdezte.

– Jaj, roppant egyszerűen – feleltem kissé szomorkás hangulatban. – Közösleges lektiszkóp. Elég, ha betoljuk a könyvet a bemenőcsőbe, a készülék mindent elolvas, és mindent tárol. Az egész nagyon is szokványos. Természetesen ha a robot már asszimilálta a tananyagot, a lektiszkópot leszereljük.

– Kapcsolja be, Bob! Nagyon szépen kérem.

– Szívesen megmutatnám, de nekem nincs meg a Larousse. Csak holnap este kapom meg.

Addig semmire sem taníthatom meg, mert felborítaná az egyensúlyát. Odamentem a géphez, és bekapcsoltam az áramot. Az ellenőrző lámpák kigyulladtak, s piros, zöld és kék fényszalag kezdett villogni. A tápvonal szelíden dorombolt. Akárhogyan is, de igencsak elégedettnek éreztem magam.

– Ide kell tenni a könyvet – mondtam. – Megnyomjuk ezt az emeltyűt, és kész. Florence! Jaj, mit csinál? Ó!...

Ki akartam kapcsolni, de a lány lefogott.

– Csak egy kis próbát, Bob, aztán letöröljük!...

– Florence! Maga kibírhatatlan! Nem lehet letörölni!

A Te meg ént dobta be a csőbe, és megrántotta az emeltyűt. Már hallottam is, hogyan kattog a lektiszkóp, amint lapozza a könyvet. Tizenöt másodperc alatt felfalta. A verskötet kijött megemészelve, feldolgozva, de épen. Florence érdeklődéssel nézte. És hirtelen megremegett. A hangszóró szelíden, szinte negédesen turbékolni kezdett:

– Tisztázni kell most, hogy mi van mivélünk.

Amit érzünk, ki kell fejezni még.

Többé-kevésbé a szavakban élünk.

(Kosztolányi Dezső fordítása)

– Bob! Mi történt?

– A teremtésit! – kiáltottam eszelősen. – A gép csak azt tudja... most már mindig Géraldyt fogja szavalni rogyásig.

– De Bob, miért beszél magában?

– Minden szerelmes magában beszél!

– És ha kérdeznék tőle valamit?

– Azt már nem! – ripakodtam rá. – Hagyja békén. Félig máris tönkretette. – Jaj, hogy maga milyen háklis!

A gép nyájasan dorombolt, szinte álomba ringatóan. Hirtelen megnyikkant, mintha a torkát köszörölné.

– Gépecském – édelgett vele Florence –, hogy vagy?

Erre szenvedélyes szerelmi vallomás fröcskölt ki belőle:

– *Jaj úgy szeretlek! Úgy szeretlek!*

Hallod? Bolond vagyok. Bolond...

Ezt zúgom egyre a szívednek...

De úgy szeretlek! Úgy szeretlek!...

– Jaj! – sikoltott fel Florence. – Milyen szemtelen!

– Akkoriban így szokták – intettem. – Akkor még a férfi volt a kezdeményező, és esküszöm, kicsi Florence-om, vakmerőek voltunk...

– Florence! – szólalt meg eltűnődve a gép. – Florence a neve!

– Na, de ez már nincs benne Géraldyban! – tiltakozott a lány.

– Látom, semmit sem értett meg a magyarázatomból – hánytam a szemére némiképp bosszúsan. – Nem egyszerű, sima hangmásoló gépet szerkesztettem. Mondom, hogy van benne egy rakás újszerű visszacsatoló egység meg egy teljes hangtároló, amely lehetővé teszi neki, hogy feldolgozza azt, amit tárolt, és megfelelő válaszokat alkosson... Nagy nehezen elértem, hogy kiegyensúlyozott maradjon, és most maga elfuserálta azzal, hogy teletömte szenvedéllyel. Olyan ez, mintha rostélyossal etetne egy csecsemőt. Ez a masina még gyermek... és maga megetette medvepecsenyével...

– Elég nagy vagyok, hogy magam foglalkozzam ezzel a lánnyal – bökte ki a gép.

– Nahát! Ez ért minket!

– Hát persze hogy ért!

Egyre dühösebb lettem. – Ért és lát és beszél...

– Még járni is tudok! – dicsekedett. – De a csók? Tudom, mi az, csak azt nem tudom, mivel fogok csókolózni – tűnődött a masina.

– Egyáltalán nem fogsz – szóltam rá. – Kikapcsollak, és holnap a nullapontra állítalak, miután csövet cserélek.

– Te csak fogd be – vágott vissza a robot. – Te le vagy ejtve, te rút szakállas. És hozzá ne merj nyúlni a kapcsolómhoz!

– Nagyon szép a Bob szakálla – vélté Florence.

– Maga meg goromba.

– Lehet – válaszolt a gép, s olyan kéjenc mádra nevetett, hogy égnek állt a hajam –, de ami a szerelmet illeti, értem a dürgést... Jer közelebb, kicsi Florence...

*Mert a dolgok, miket naponta mondok,
nem mondhatók el így, ha nincs mosoly,
hang, mozdulat nélkül oly bolondok...*

– Próbálj mosolyogni egy kicsit! – húztam.

– Még nevetni is tudok! – felelte a robot.

És megint olyan disznó módra kuncogott.

– Mindenesetre abbahagyhatnád a Géraldy-szajkózást – vetettem oda dühödten.

– Én semmit se szajkózom! – bömbölte a masina. – S ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy ha akarlak, fajbaromnak, disznónak, balbóznak, óber francinak, süketnek, strigónak, suttyónak, sűsűnek, egonnak, dzsungalónak titulálhatlak...

– Nahát, ez már több a soknál! – tiltakoztam.

– De ha mégis Géraldyt plagizálom, azért teszem, mert nála nem lehet szebben szólni a szerelemről, meg mert nekem így tetszik. Ha majd te is olyan szépeket tudsz mondani a nőknek, mint ez a pasi, közöld velem. Mellesleg kopj le. Én Florence-szal társalkodom.

– Légy rendes – szólt Florence a készülékre. – Én a rendes fiúkat szeretem.

– Nyugodtan mondhatod nekem, hogy "férfiakat" – jegyezte meg a robot. – Nagyon is férfinak érzem magam. Egyébként legjobb, ha hallgatsz.

*Kérlek, ne szólj! Hadd gombolom ki blúzod:
az sokkal-sokkal többet ér.*

*Amit te mondanál, tudom előre,
én picikém. Tehát, gyere, gyere!
Vetkőzz le gyorsan. És ne szólj felőle.
Szeressünk. Ennek ez a módszere,
megmagyarázni röviden,
egymás mellé feküdni, meglásd.
Ne duzzogj. Vesd le a szoknyád. Igen.
A testeink, ők, értik egymást.*

– Nem hallgatsz el!? – tiltakoztam megbotránkozva.

– Bob! – kérdezte Florence. – Hát maga ilyeneket olvas?

– Kikapcsolom – mondtam. – Nem bírom elviselni, hogy így beszéljen magával. Vannak dolgok,

amelyek olvasva még csak elmennek, de amiket kimondani nem lehet.

A gép hallgatott. Aztán valami dörögés buggyant ki belőle.

– Hozzá ne nyúlj a kapcsolóhoz!

Hanem én határozottan oda igyekeztem. Bár egyetlen kihívó szót sem szóltam, a robot rám rontott. Az utolsó pillanatban félreugrottam, de az acélkeret erősen megütötte a vállam. Undorító hangon kezdte újra:

– Szóval szerelmes vagy Florence-ba? Mi?

Az acél íróasztal mögé bújtam, s a vállam tapogattam.

– Meneküljön, Florence – figyelmeztettem. – Menjen ki. Ne maradjon itt.

– Bob! Nem akarom magára hagyni... Az izé... A gép megsebesíti.

– Jó, jó – feleltem. – Menjen ki gyorsan.

– Ha kiengedem! – fenyegetőzött a robot. Aztán megindult a lány felé.

– Meneküljön, Florence! – ismételtem. – Siessen!

– Félek, Bob – nyűszítette a lány.

És két kis ugrással mellettem termett az íróasztal mögött.

– Magával akarok maradni.

– Téged nem bántalak – mondta neki a gép. – De a szakállast kinyírom! Szóval féltékeny vagy, pajtikám? Szóval ki akarsz kapcsolni?

Lassan hátrált, ugrásra készült. Hirtelen motorjai minden erejével rám vetette magát. Florence bömbölt:

– Bob! Bob! Úgy félek!...

Magamhoz rántottam, s közben hirtelen felültem az asztalra. A robot teljes gőzzel nekiment, s aztán a falig szánkázott, és iszonyú erővel nekiütközött. A szoba rengett, és a mennyezetről nagy darab gipsz hullott le. Ha a fal és az asztal közt maradunk, kettéhasít.

– Még szerencse – dörögtem –, hogy nem tettem bele erősebb alkatrészeket. Maradjon itt.

Ráültettem a lányt az íróasztalra. Többé-kevésbé kikerült a robot hatósugarából. Felkeltem.

– Bob, mit csinál most?

– Nem akarom hangosan megmondani.

– Jó, rendben – mondta a masina. – Csak próbálj meg kikapcsolni.

Láttam: hátrál. Vártam.

– Begyulladtál, mi! – ugrattam. A robot bőszen dörögést hallatott.

– Gondolod? No, majd meglátod!

Rávetette magát az íróasztalra. Éppen ezt reméltem. Abban a pillanatban, amikor odaért, hogy az asztalt lelapítva elérjen engem, nagyot ugrottam, és kupán vágtam. Bal kézzel megragadtam a tetején kiálló tápvezetékét, a másikkal meg megpróbáltam elérni az érintkező fogantyút. Heves koponyaütést éreztem, a robot ugyanis felém fordítva a lektiszkóp karját, megpróbált agyoncsapni. Fájdalmamban felnyögtem, és durván kicsavartam a kart. A gép felbődült. De még mielőtt jobban megfoghattam volna, úgy elkezdett rázkódni, mint a megvadult paripa, s én labdaként pattantam le a robotfejről. Lerogytam a padlóra. Szörnyű fájdalmat éreztem a lábamban, s ködfelhőbe borult szemmel láttam: a robot hátrál, hogy újra nekem ugorjon. Utána minden elsötétült.

Amikor visszanyertem az eszméletem, behunyt szemmel feküdtem Florence ölében. Vegyes érzések töltöttek el; a lábam sajgott, de valami nagyon puha tapadt az ajkamra, és fantasztikus bizsergés bársonyult rám. Kinyitottam a szemem, s megpillantottam a lányét, két centiméterre az én szememtől. Megcsókolt. Másodszor is elájultam. De most arcul ütött, s így azonnal magamhoz tértem.

– Megmentette az életem, Florence...

– Bob – kérdezte epedően –, feleségül vesz?

– Illetlen lett volna, ha én javasolom, édes Florence – feleltem pirulva –, de örömmel belemegyek...

– Sikerült kikapcsolnom – magyarázta a lány. – Már senki sem hallgat ki bennünket. Bob... most megkérhetném, de alig merem kimondani...

Már nem volt olyan magabiztos. Fájt a szemem a laboratórium mennyezetén égő lámpától.

– Florence, angyalom, beszéljen...

– Bob... szavaljon nekem valamit Géraldytól...

Vérem felüdülten kezdett keringeni. Két kezem közé fogtam csinos, borotvált fejét, és vakmerően kerestem az ajakát.

*A lámpaernyőt tedd föl csöppet.
Így. Most maradjunk szótlantul.
Ne moccanjunk. Mily kedves ez,
hogy langy kezed arcomra hull!...*

Bajomi Lázár Endre: Boris Vian és a sci-fi
In: Galaktika 21, 103. oldal

A magyarul is megjelent Tajtékos napok és Pekingi ősz írója (1920-1959) 1950-ben írta a Veszedelmes klasszikusok című, játékos elbeszélést. Több vonatkozásban is kedvelte ezt a műfajt. Nemcsak alkotó módon művelte, hanem mint kritikus és esztéta is. 1951-ben jelent meg Sartre folyóiratában (Temps modernes) híres cikke: Egy új irodalmi műfaj: a science-fiction*, amelyet a fanti valóságos kiáltványának tartanak. Ugyanebben a számban megjelent egy novellafordítása is Frank M. Robinsontól (Az útvesztő). Ugyanebben az évben Vian egy anticipációs revüt írt a Vörös Rózsa nevű kabarészínháznak. 1952-ben a France Dimanche hetilap négy sci-fi fordítását közölte nagy példányszámban (W. West, R. Bradbury, W. Tenn és M. Leinster írásai). 1953-ban Van Vogt fordít, éspedig a híres A nem A világa-ciklus két darabját, továbbá egy L. Padgett-elbeszélést, és ugyancsak az évben publikálja A sci-fi bizonyos aspektusai c. tanulmányát a Parisienne című folyóiratban, s cikket közöl a Gazette de Lausanne-ban Szereti ön a science fictiont? címmel. 1956-óan egy montmartre-i kabarénak Mars, előre! címmel írt revüt (de nem adták elő). 1958-ban az Écran című folyóirat közölte Pierre Kast filmesztétával folytatott beszélgetését a tudományos-fantasztikus irodalomról.

Ami az ő saját műveit illeti, A vörös fű című regényének az alapötlete egyfajta időgép, de sok más művében is jelen van a tudományos fantasztikum. 1958-ban a Szépművészeti Főiskola növendékeinek tartott előadást Az építészet és a science fiction címmel (sajnos csak egy kis töredéke maradt fenn, a Patafizikus Kollégium adta ki 6. sz. Irattartójában). A Futopia című folyóirat 1959-ben közölte Párizs, 1998. december 15-én című bohókás jóslatát.

*In: Galaktika 44, 107. oldal, Bajomi Lázár Endre fordításában